

ARXIU HISTÒRIC DE PROTOCOLS DE BARCELONA

Memòria 2017

L'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, constituït pels manuals, llibres notals i protocols de més de cent anys del districte notarial de la capital catalana, forma part de l'Arxiu General de Protocols del Col·legi de Notaris de Catalunya, amb el qual es troba instal·lat de manera unitària a la seva seu, i és gestionat per aquesta institució. Integrat en el Sistema d'Arxius de Catalunya, és el primer arxiu de l'Estat espanyol d'entre els notariaus, tant per l'antiguitat com per la continuïtat i la transcendència dels seus fons. I, alhora, és un dels principals centres d'investigació i estudi del país, amb un nombre d'usuaris (més de dos mil cinc-cents) i de consultes (més de catorze mil tres-cents) superant així les xifres de l'any anterior i apropant-se al rècord de 2015.

Durant l'any 2017, l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona ha continuat desplegant les funcions ja tradicionals i que li són pròpies com a centre responsable de la custòdia, el tractament i la difusió del patrimoni documental generat per la institució notarial barcelonina, des de la seva gènesi, a l'inici del segle XIII, fins avui dia, d'acord amb la normativa sectorial corresponent.

En aquesta memòria es recullen i sistematitzen de manera sintètica aquestes competències, agrupades en quatre grans apartats, segons l'esquema coherent de funcions desplegades pels centres arxivístics: recepció o ingressos de fons; conservació en el triple vessant de preservació, restauració i reproducció; organització i tractament, igualment en un triple vessant de classificació, ordenació i descripció, i, en darrer terme, comunicació i difusió dels fons.

Convé advertir, en tot cas, que sobre els primers punts relatius a l'ingrés de fons, a la conservació o encara a la mateixa organització de la documentació en els seus diferents vessants, aquesta memòria recull tasques relatives a l'Arxiu General de Protocols del Districte de Barcelona més que no pas a l'Arxiu Històric. Tasques que, pel fet que formen part del mateix cicle o procés documental i són executades pel personal de la Secció Històrica, s'hi han incorporat.

Com a aspectes més remarcables de la tasca duta a terme durant aquest any 2017, es pot destacar:

- L'ingrés en règim de dipòsit del Districte notarial de L'Hospitalet de Llobregat, amb uns 3.000 volums.
- La finalització de la descripció dels protocols del segle XX (1901-1940), segons el pla establert amb la Fundació Noguera, i l'inici del que serà el desè i darrer volum editat de l'inventari, amb les escriptures especials i els índexs generals.
- L'elaboració, presentació pública i inserció dins l'espai web de l'Arxiu Històric de l'exposició virtual *Testaments que fan història*.

1. RECEPCIÓ I INGRÉS DE LA DOCUMENTACIÓ

1.1 Ingrés de protocols de Barcelona

D'acord amb la legislació vigent, han ingressat a l'Arxiu General de Barcelona els protocols de més de vint-i-cinc anys corresponents a les notaries demarcades dins el seu districte notarial, que actualment aplega, de manera exclusiva, la capital catalana.

La xifra de volums del protocol general segueix augmentant, apropant-se al llindar dels dos mil tres-cents. Cal anotar que comptabilitzem la totalitat dels volums produïts. Així, incloem els protocols d'un notari que, d'acord amb el Reglament notarial, no els ha transferit pel fet de portar més de vint-i-cinc anys a la plaça:

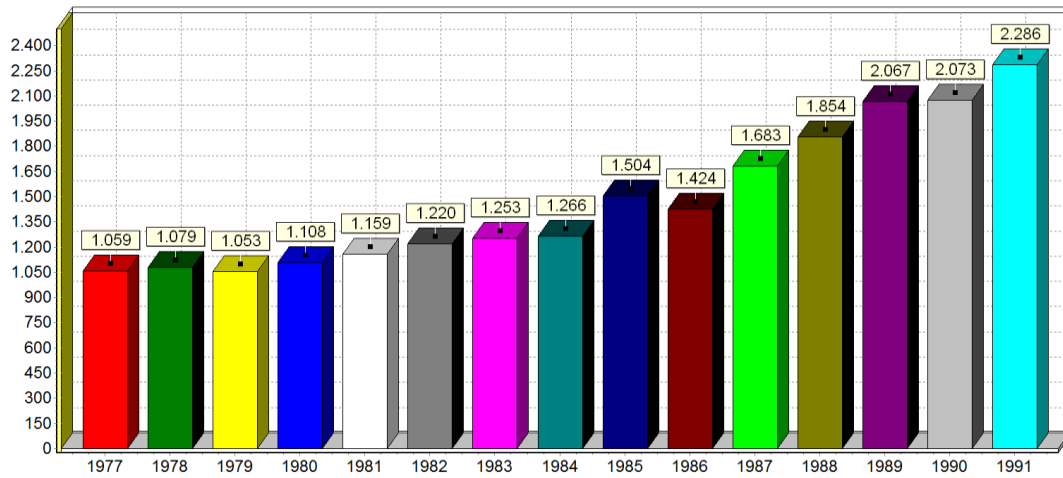
- Any 1991: 99 notaris i 2.286 volums.

D'altra banda, els protocols que en aquest any han esdevingut centenaris i que, per tant, han passat a formar part de l'Arxiu Històric, obert a la consulta i a la investigació històrica, són:

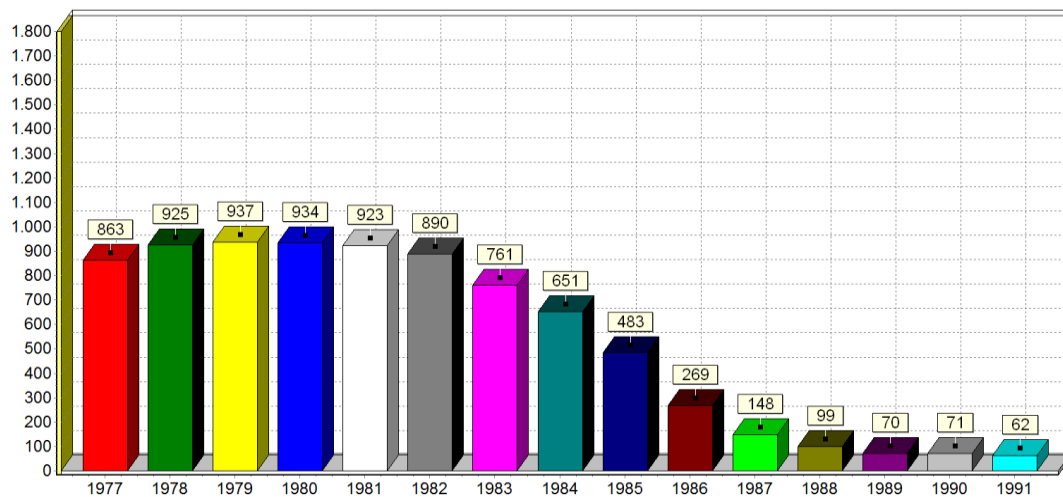
- Any 1917: 47 notaris i 169 volums.

Evolució de la producció notarial barcelonina: 1977-1991

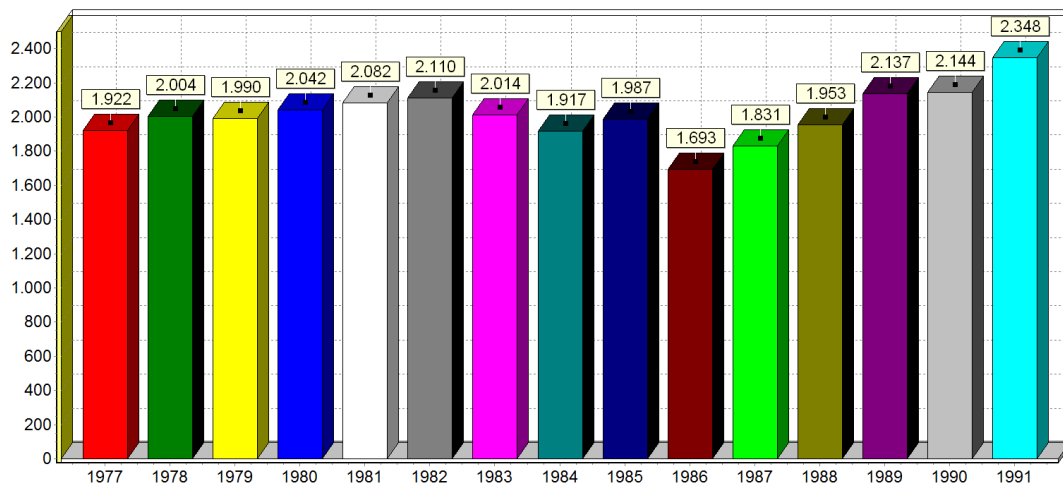
Protocol general

Protocol protestos

Protocol general i protestos

1.2 Ingrés de pliques

Igualment, han ingressat a l'Arxiu General les pliques obrants a les notaries, corresponents tant a dipòsits de tipus general com a testaments, memòries testamentàries o altres documents relacionats:

- 23 pliques.

1.3 Ingrés i concentració de protestos

Aquest any, han ingressat a l'Arxiu General els protocols especials de protestos corresponents del districte de Barcelona, els quals han estat instal·lats al dipòsit del carrer Entença:

- Protocols de protestos del districte de Barcelona de 1991: 19 notaris i 62 volums.

1.4 Ingrés de protocols de Badalona

Durant aquest any han ingressat a l'Arxiu General de Barcelona també els protocols de més de vint-i-cinc anys del districte de Badalona, que ens pertoca conservar perquè abans formava part del districte de Barcelona:

- Any 1991: 4 notaris i 56 volums.

1.5 Ingrés de protocols de l'Hospitalet de Llobregat

Fruit de l'Acord de Junta de 26 d'octubre de 2016, l'Arxiu General de Barcelona ha rebut aquest any en dipòsit l'Arxiu de Districte de l'Hospitalet de Llobregat, conformat per 43 notaris i 2.932 volums provinents de les places de l'Hospitalet, Cornellà i El Prat. Anualment, s'anirà ingressant el protocol de més de vint-i-cinc anys, tal com ja ha succeït amb el 1991:

- Any 1991: 15 notaris i 211 volums.

1.6 Arxiu dels fons de Corredors de Comerç de Catalunya

Com a institució successora dels quatre antics col·legis territorials de corredors de comerç, el Col·legi de Notaris ha assumit la ingent massa de volums generats pels fedataris mercantils cessats amb anterioritat a l'any 2000, mitjançant la creació de l'Arxiu de Corredors de Comerç de Catalunya (ACCC), constituït per quatre seccions

corresponents a cadascun dels esmentats col·legis territorials (Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona).

D'aquestes seccions, l'única destinada a mantenir-se activa és la de Barcelona, ja que, d'acord amb la legislació vigent sobre el destí dels llibres registre, aquests han de ser transferits a l'arxiu notarial de districte corresponent. Així, fruit de les transferències corrents, durant l'any 2017 han ingressat:

- Plaça de Barcelona, de l'antic Col·legi de Corredors de Comerç de Barcelona, 353 volums.

2. CONSERVACIÓ DELS PROTOCOLS

2.1 Manteniment de suports

S'han dut a terme les tasques pròpies de manteniment de les unitats d'instal·lació, tant de les capsas i de les carpetes que protegeixen els volums com dels mateixos protocols. D'igual manera, en aquest any s'han retolat els protocols de les seccions de Marina, Hisenda i Foranes, així com les unitats documentals de les seccions de Miscel·lània i Addenda. Així mateix, s'han retolat també els fons dels onze notaris descrits del districte de Badalona.

2.2 Enquadernació de protocols del segle XX

S'ha prosseguit la tasca de reparació de les enquadernacions i, en tot cas, de restauració dels protocols del segle XX, de notaris i anys diversos, amb una xifra inferior als exercicis anteriors perquè en aquest s'ha produït un canvi d'enquadernador:

- 25 volums de protocols.

2.3 Restauració de protocols

Igualment, s'ha continuat la restauració dels volums històrics més malmesos i que es consideren de major interès. D'acord amb el projecte iniciat fa uns anys, durant el 2017 s'ha continuat amb la restauració dels protocols de l'escripció d'Hisenda:

- 42 protocols.

2.4 Instal·lacions d'arxiu

Canviada l'any 2006 la maquinària de climatització de l'Arxiu Històric i Intermedi, durant el 2015 se n'ha continuat controlant el rendiment, mercès als sensors de control o termohigrògrafs i mitjançant lectures automàtiques periòdiques dels paràmetres de temperatura i humitat, bàsics per a la conservació òptima dels fons documentals.

3. ORGANITZACIÓ I TRACTAMENT DE LA DOCUMENTACIÓ

3.1 Classificació i ordenació dels fons

S'han dut a terme les tasques pròpies de tractament i organització dels fons de protocols generals ingressats a l'arxiu, tant de Barcelona com de Badalona:

- Revisió, neteja (fotocòpies, grapes, clips...) i ordenació alfabètica per notaris dels protocols de l'any 1991, amb un total de 98 notaris i 2.286 volums.

Igualment, s'han ordenat els protocols especials de protestes del districte de Barcelona ingressats a l'arxiu:

- Ordenació cronològica (1991) i alfabètica (de notaris).

També s'ha continuat organitzant el fons intern, petit però important, de les relacions de transferència de protocols i modificacions d'escriptures:

- Classificació i ordenació de les sèries de relacions de transferència i de modificacions d'escriptures de l'Arxiu General del Districte, de l'any 1991.

3.2 Descripció dels fons

Seguint amb el projecte patrocinat per la Fundació Noguera des de l'any 1995, d'elaboració del nou inventari dels protocols de l'arxiu, enguany s'han dut a terme les tasques següents.

D'acord amb el pla establert, s'ha continuat amb la descripció dels fons que han de constituir la primera part del volum desè del nou inventari de l'AHPB. Als inventaris dels fons d'escribanies especials -Marina, Secretaria d'Interpretació i Traducció de Llengües de Barcelona i Hisenda-, de Miscel·lània i d'Addenda, ara s'hi han afegit els inventaris dels fons de Patrimonials i de Foranes.

El Fons Patrimonial està format per una única sèrie, la del Marquès d'Aguilar-Margarit i Biure, subdividida en set apartats. Per la seva part, el fons de Foranes inclou documentació corresponent a cent quaranta-nou poblacions, amb un contingut força irregular, des de poblacions representades per un únic document a altres que estan integrades per una sèrie integral de manuals d'un mateix notari.

En relació a la segona part del volum desè, que recull els índexs generals dels 10 volums de l'Inventari de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, estan en curs de confecció l'Índex Cronològic de Notaris del Districte Notarial de Barcelona, l'Índex Cronològic de Notaris Forans del Districte Notarial de Barcelona i l'Índex Alfabètic General de Notaris i Escrivents.

Tal com succeí amb els fons esmentats, inventariats prèviament, el tractament arxivístic que ha calgut donar als fons patrimonials i de foranes ha estat també diferent en cadascun d'ells. Tanmateix, la descripció s'ha fet seguint la metodologia usual, com també s'ha procedit a l'arranjament físic de les unitats d'instal·lació, per tal que presentin unes millors condicions tant de conservació com de recerca, amb la neteja de registres i la col·locació de lligalls o capsos quan la documentació així ho ha demanat.

En segon terme, quant als fons de corredors de comerç, continuant el criteri emprat en els anys anteriors, s'ha procedit a descriure els llibres registre de les transferències corrents del districte de Barcelona, a nivell d'inventari sumari.

3.3 Ordenació dels fons del Districte de l'Hospitalet de Llobregat

Tal com ja hem apuntat a l'apartat 1.5, al mes de febrer s'ha fet efectiu l'Acord de Junta del 26 d'octubre de 2016, pel qual l'Arxiu Intermedi del districte de l'Hospitalet de Llobregat passava sota custòdia del Col·legi de Notaris de Catalunya. Aquest arxiu està conformat pel conjunt de protocol de més de vint-i-cinc anys generat a les places de l'Hospitalet de Llobregat, Cornellà i El Prat, a banda d'una notaria amortitzada, arran de la nova demarcació fixada el 2015.

El 13 de febrer es procedí a traslladar a Molins de Rei la notaria amortitzada, més de sis-cents volums, mentre que la transferència de l'arxiu intermedi es realitzà els dies 15, 16 i 17 de febrer. Pel que fa a aquest, estava conformat per 43 notaris i 2.932 volums amb una cronologia inicial de l'any 1956 i final de l'any 1990. Davant la urgència de l'actuació i la manca d'instruments de descripció arxivístics previs, es

decidí recollir els protocols seguint un ordre basat en la plaça (L'Hospitalet, Cornellà, El Prat) i alfabètic de notaris dins de cada plaça, que permetés una ràpida localització posterior. Resta pendent, doncs, dur a terme un tractament arxivístic aprofundit de classificació i descripció, més enllà del que s'ha realitzat a nivell sumari.

Al llarg de 2017, així mateix, ha anat ingressant el protocol corresponent a l'any 1991. A partir d'aquesta data, els fons es trobaran ordenats cronològicament i, dins de cada any, alfabèticament per notari, sense que per aquest motiu es perdi la vinculació de cada fedatari amb la respectiva plaça, ja que es pot retrobar consultant els instruments de descripció de l'arxiu.

3.4 Trasllat de fons entre dipòsits del Col·legi de Notaris de Catalunya

Amb l'objectiu d'optimitzar l'espai encara disponible a la planta -1 del dipòsit de la seu del CNC, els dies 6 i 7 de març, s'han traslladat els fons del districte de Sant Boi de Llobregat i les dues notaries amortitzades del districte de Badalona al dipòsit de Molins de Rei. Així, es podran situar els volums que el CNC té en dipòsit de la notaria del Sr. Enrique Peña Félix als armaris compactes on fins ara hi trobàvem aquests fons, de manera que no s'entorpeixi la col·locació anual del protocol barceloní de vint-i-cinc anys.

4. COMUNICACIÓ I DIFUSIÓ DELS FONS

4.1 Servei a la sala de consulta

Aquesta és, sens dubte, la finalitat última del conjunt de tasques desenvolupades a l'arxiu i, alhora, la que ocupa més dedicació i atenció quotidiana per part del seu personal. Amb un nivell de consulta que es manté per sobre dels catorze mil volums tal com succeí l'any passat, les xifres totals d'usuaris i de consultes o volums servits situen el nostre centre entre els més prestigiosos i visitats del país.

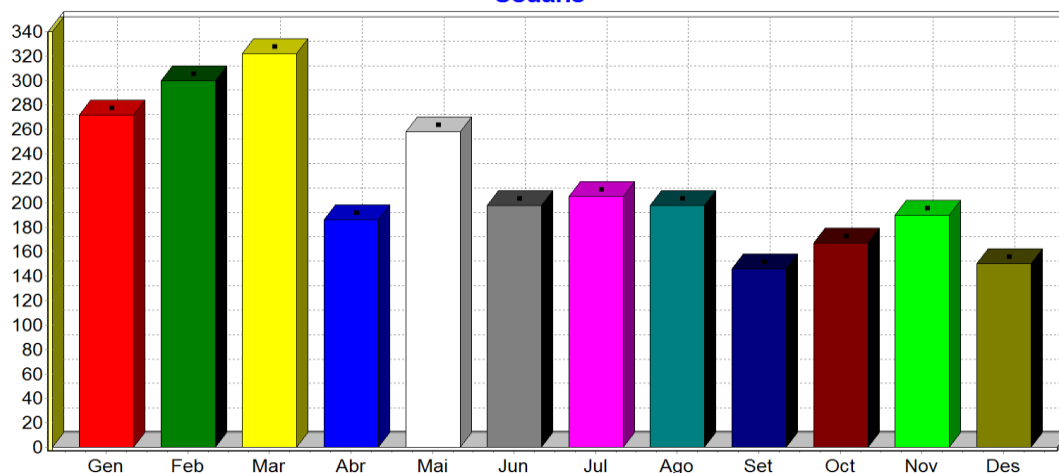
Aquest servei comporta moltes intervencions puntuals d'ajut, de resolució de dubtes de tot tipus (arxivístics, paleogràfics, diplomàtics, històrics...) i d'assessorament bibliogràfic o documental:

- S'han realitzat un total de 14.363 consultes per part de 2.592 usuaris, mostrant així un lleuger augment respecte l'any anterior.

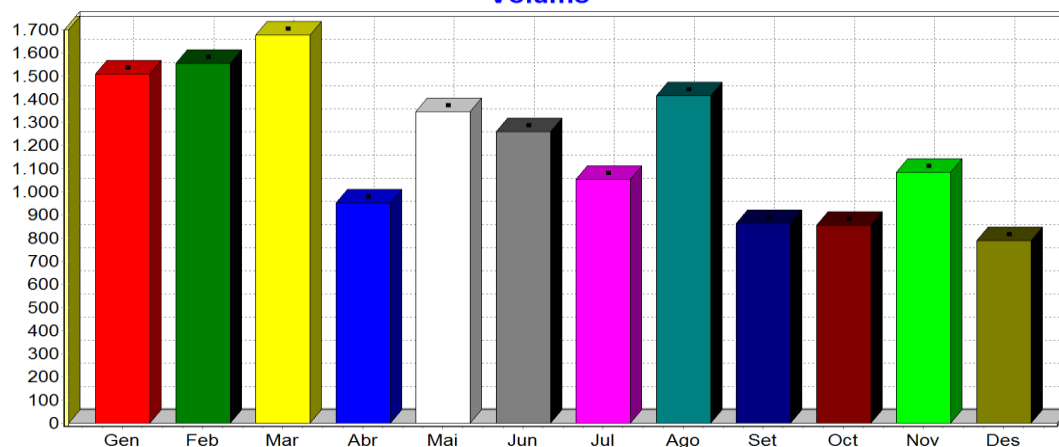
AHPB
Estadística d'usuaris i consultes, any 2017

	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana diària usuaris	Mitjana diària volums
Gener	21	272	1.510	12,95	71,90
Febrer	20	300	1.554	15	77,70
Març	23	322	1.678	14	72,96
Abril	18	186	953	10,33	52,94
Maig	22	258	1.346	11,73	61,18
Juny	21	198	1.260	9,43	60
Juliol	21	205	1.053	9,76	50,14
Agost	21	198	1.416	9,43	67,43
Setembre	19	146	862	7,68	45,37
Octubre	20	167	856	8,35	42,80
Novembre	21	190	1.085	9,05	51,67
Desembre	17	150	790	8,82	46,47
TOTAL	244	2.592	14.363	10,62	58,86

Usuaris

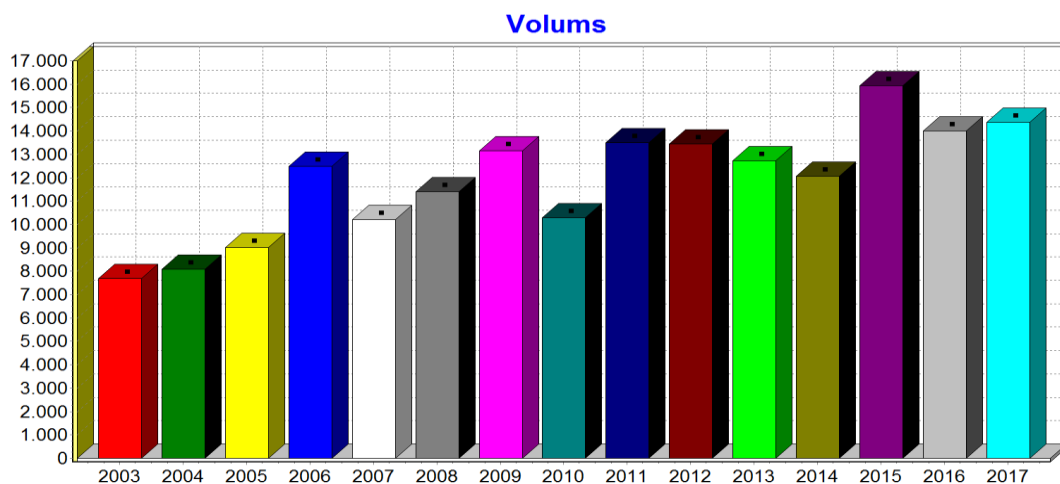
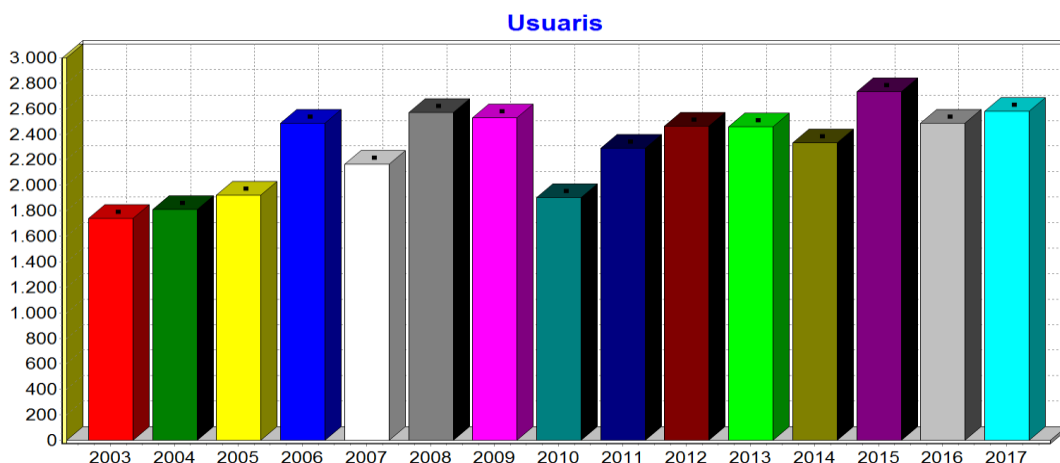
Volums

Evolució de l'estadística d'usuaris i consultes: 2003-2017

	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana usuaris	Mitjana volums
2003 (*)	94	653	2.895	6,95	30,80
2004	251	1.809	8.102	7,21	32,28
2005	248	1.920	9.022	7,74	36,38
2006	246	2.485	12.501	10,10	50,82
2007	248	2.166	10.222	8,73	41,22
2008	250	2.573	11.396	10,29	45,58
2009	249	2.529	13.160	10,16	52,85
2010	250	1.902	10.302	7,61	41,21
2011	248	2.289	13.488	9,23	54,39
2012	248	2.463	13.452	9,93	54,24
2013	248	2.457	12.717	9,91	51,28
2014	247	2.332	12.068	9,44	48,86
2015	249	2.733	15.950	10,98	64,06
2016	247	2.488	14.006	10,07	56,70
2017	244	2.592	14.363	10,62	58,86

(*) De l'any 2003, només es disposa de dades a partir del mes d'agost. Per tant, les gràfiques d'aquest any s'han confeccionat basant-nos en les mitjanes.

4.2 Servei indirecte

De manera complementària al servei directe a sala, s'ha atès més d'un centenar llarg de consultes, majorment a través del correu electrònic, sobre documentació de l'arxiu. I, sobretot, s'ha atès també una quantitat no xifrada, però realment molt nombrosa, de consultes telefòniques ben diverses: informació sobre situació de protocols de Catalunya, sobre notaris antics, sobre centres d'arxiu, preguntes sobre tipologies notariales, orientacions bibliogràfiques i documentals, ubicació de poblacions dins els districtes i un llarg etcètera.

4.3 Reproduccions

Com a resultat de les investigacions dutes a terme pels usuaris, sempre que l'estat dels registres i protocols ho ha permès, s'ha donat resposta a la seva sol·licitud de reproducció. D'aquesta manera:

- S'han realitzat un total de 1.059 reproduccions del fons documental de l'arxiu.

4.4 Visites comentades

Més enllà de les activitats habituals de tractament, descripció, difusió dels fons i d'atenció als usuaris, també es realitzen a l'arxiu, en el decurs de l'any, freqüents visites comentades per part de facultats o d'escoles universitàries, de personalitats i d'altres grups ben diversos que s'hi interessen.

Les visites més significades realitzades en aquest any han estat les següents:

- 14 de febrer. Membres del Cercle del Liceu (20 persones)
- 22 de febrer. Màster Jurídic. Universitat Abat Oliva (20 persones)
- 6 d'abril. Congrés Internacional de Dret Romà (70 persones)
- 17 de maig. Programa d'intercanvi d'autoritats judicials europeu. Escola de Justícia (16 persones)
- 4 de juliol. Grau de Dret, Universitat Autònoma de Barcelona. Professor Sebastià Soler (6 persones)
- 7 de novembre. Escola de Justícia (24 persones)
- 14 de novembre. Programa d'intercanvi d'autoritats judicials europeu. Escola de Justícia (17 persones)
- 24 de novembre. Màster de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona. Professor Lluís Cifuentes (6 persones).

4.5 Classes pràctiques

En la línia de connexió ben directa de l'arxiu amb les universitats i altres institucions culturals, prèvia concertació, s'hi imparteixen classes pràctiques de diferents matèries relacionades amb la documentació (metodologia i crítica textual, paleografia i diplomàtica, història, antropologia...). De l'any 2017, remarquen les següents:

- Maig, 15: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Jaume Dantí (4 alumnes).
- Setembre, 27: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Gerard Marí (20 alumnes).

4.6 Exposició virtual

El dia 5 de juliol es presentà de manera pública l'exposició virtual *Testaments que fan història* la segona produïda per l'AHPB i que des d'aleshores es pot visitar a l'espai web del CNC. En l'acte, presidit pel degà, després de la presentació tècnica i del contingut de l'exposició, el professor Albert Balcells pronuncià la conferència *El lloc d'Enric Prat de la Riba en la història de la Catalunya contemporània*.

Aquesta exposició virtual conté una selecció de trenta-tres documents agrupats en sis eixos temàtics: comerç i marina, artesanat i indústria, finances, família i societat, art i cultura i notariat. I té com a objectiu bàsic fer evident el paper jugat pel notariat barceloní en relació amb Europa, és a dir, palesar que els protocols constitueixen un testimoni privilegiat per explicar un aspecte significatiu de la història de Barcelona, precisament aquell que posa en relació la capital catalana amb el ventall ampli de ciutats i països que han configurat la realitat europea, des de l'època baixmedieval fins a l'actualitat.

Així, s'hi mostren documents representatius tant del comerç medieval de tot tipus, amb els ports mediterranis o atlàntics, com del procés d'industrialització al segle XIX, passant per documents de caire cultural, artístic o social, tots de transcendència europea i redactats en diferents idiomes del continent.

4.7 Personal

Des del 15 de gener, el director tècnic està en règim de baixa laboral de llarga durada, de forma que a efectes pràctics s'ha tornat a la ràtio de personal anterior al desembre de 2008.

Barcelona, desembre de 2017